

Någon gård med namnet Burg (Burge) finns ej i Sproge sn, men väl i grannsocknarna Eksta och Hablingbo. Troligen är det en av dessa som avses.

»Bedjen Pater noster»: Liknande maningar till dem som läsa inskriften förekomma på flera andra gravhällar; se G 35.

68. Sproge kyrka.

Pl. 27, 29.

Litteratur: L 1774, S 143. N. J. Ekdahl, Resa på Gotland 1826 (ATA), s. 5 (den där nämnda teckningen, som även åberopas L 1774, synes vara förkommen).

Gravhäll med runinskrift. Den står numera lutad mot östra väggen av kyrkboden, längst mot N av de fyra runhällarna (G 65–68).

Tidigare har hällen legat på en gravplats på kyrkogården. Den är omtalad av N. J. Ekdahl i hans reseberättelse 1826. Den har även granskats av Carl Säve år 1844.

Kalksten, med trapetsoid form. Längd 1,76 m, bredd upptill 1,06 m, nedtill 0,96 m. Mitt på hällen är ett rikt ornerat kors. Nedtill äro båda hörnen avslagna. Upptill på h. sidan är ett stycke borta, med en del av inskriften. Även i övrigt är ytan skadad och gropig. Ett inskriftsband löper innanför kanten av hällens fyra sidor. Inskriften upptager endast en del av huvudändans samt hela högra sidans band. I återstoden av bandet har icke funnits ristning.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter S 143):

airikr : lit [giara stan : yfir : sina :] - - tur : napi : gup : sial : - l - ...

5 10 15 20 25 30 35 40 45

»Airik lät göra stenen över sin dotter. Gud vare [hennes] själ nådig ...»

Till läsningen: 1–9 **airikr : lit** är tydligt. Därefter är ett stort stycke bortslaget. Inga bistavar synliga i r. 27–28. R. 29 synes vara ett dubbelsidigt t.

Ekdahl (L 1774): 32–45 [tiþig] : sin ... — C. Säve: 29–45 tur : tiþig : þ[ia] ...

G 68 ger oss det enda kända belägget från medeltiden på en gotlänning med namnet *Airikr* Erik. *Kunung Erik* i G 100 avser den svenske konungen Erik av Pommern. Trots den gotländska formen med bevarad diftong är det emellertid högst tvivelaktigt, om namnet Erik har varit traditionellt och inhemskt på Gotland. Det kan ha lånats in när som helst och tillfälligt brukats genom uppkallelse efter svenska eller danska konungar. Erik är från början ett kunganamn, och dess innebörd har satt en gräns för dess allmännare användning. Även på fastlandet, i Sverige och Danmark, har det under vikingatiden varit i sparsamt bruk, varom några få belägg i runinskrifterna vittna: 2 i Danmark (DR 1, 17), 2 i Västergötland (Vg 4, 119), 3 i Uppland (U 29, 513 och 540, 1165). I Norge är det, märkligt nog, allmännare, både i runinskrifter och i senare urkunder, liksom också bland landnamsmännen. Se K. M. Nielsen i *Danmarks Runeindskrifter. Text* (1942), sp. 646 (med där cit. litt.); E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1929), s. 39 f., 97; A. Janzén, *Personnamn (Nordisk kultur 7, 1947)*, s. 68 (med i not 295 cit. litt.). — Namnet *Airikr* är i vissa avseenden att jämföra med hövdinganamnet *Ragnvaldr* i en annan gotländsk inskrift (G 64).

69. Sproge kyrka. Nu i Gotlands Fornsal.

Pl. 24, 25.

Litteratur: S 146. P. A. Säve, Reseberättelse 1864 (ATA), s. 155, Gotland 1864 (hs S 40 n i UUB), s. 38; L. Wimmer, Döbefonten i Åkirkeby kirke (1887), s. 60; E. Brate, En gotländsk dopfunt (i: Svenska Fornminnesföreningens tidskrift 7 :1, 1888), s. 66; H. Pipping, Runinskrifter undersökta år 1902 (ATA); J. Roosval, Medeltida konst i Gotlands Fornsal (1925, 2 uppl. 1928), s. 18 (nr 36); O. v. Friesen, Anteckningar 1922 (UUB).

Äldre avbildningar: P. A. Säve, teckning a. a.; H. Pipping foto 1902 (ATA); O. v. Friesen och J. W. Hamner foto (ATA).

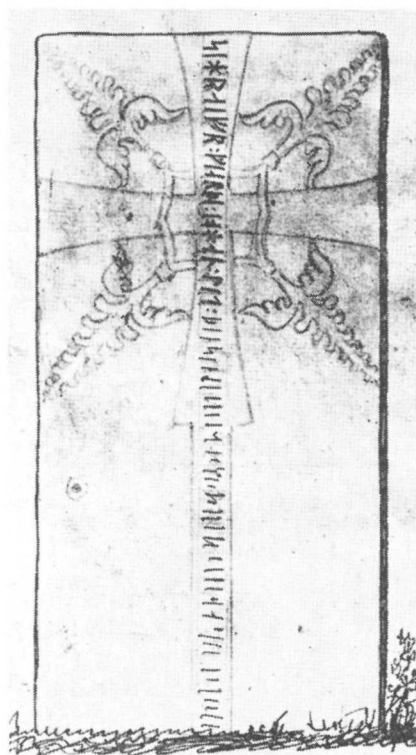

Fig. 61. G 69. Sproge kyrka. Efter teckning av
P. A. Säve i Reseberättelse 1864.

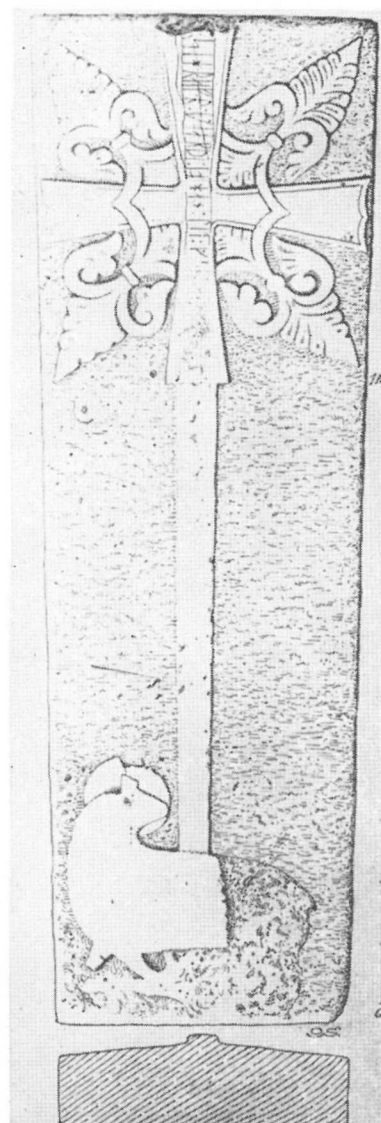

Fig. 62. G 69. Sproge kyrka. Efter teckning av
O. Sörling.

Gravsten, huggen av mästaren Sigrav (jfr G 47). Den blev funnen år 1844; förut hade den varit »inmurad och dold i kyrkoväggen» (C. Säve). P. A. Säves teckning 1864 (fig. 57) visar, att stenen var rest på marken; den stod, säger han, vid södra kyrkogårdsmuren. År 1909 överlämnades den som deposition till Gotlands Fornsal (dep. C 46).

Sandsten. Längd 1,62 m, bredd upptill 0,55 m, nedtill 0,46 m; tjocklek 17 cm.

Mitt på stenen finns ett reliefhugget stavkors, av maltesertyp, som uppbäres av ett Guds lamm, med gloria kring huvudet. I vinklarna mellan korsarmarna bladornament (palmetter). Ingen ristning finns utmed stenens ytterkanter. Korsets horisontala bredd 0,52 m, dess vertikala höjd (skaftet oräknat) 0,54 cm.

Inskriften står på korsets båda lodräta armar och läses uppifrån nedåt, alltså från vänstra sidan. Runorna stå tätt, särskilt i början. De äro vackert formade och väl bevarade. Inskriften är alltså icke i någon detalj tveksam.

Inskrift:

sihraifr : giarpi : iohan : lit : giarā
 5 10 15 20 25

»Sigraiv gjorde (stenen). Johan lät göra.»

Till läsningen: Intet skiljetecken vid inskriftens början, omedelbart vid korsarmens överkant. 4 **r** och 8 **r** ha bågböjd övre bistav, som går in till huvudstaven, och rak nedre bistav. 9 **g** är tydligt stunget, med djup, rund prick. Bistaven är lågt ansatt, nära huvudstavens fot. 19 **n**, som står mitt i korset, är något grundare än föregående runor. Därefter tydligt skiljetecken. Även följande runor 20–24 **lit : gi** äro grunda, men fullt säkra. 23 **g** är stunget. Av 24 **i** finns endast övre delen bevarad. Därefter är ytan skadad genom nötning. Möjligen kan man skymta botten av runorna 26–27 **ra**. Nedre ramlinjen är tydlig ännu 4 cm nedanför 24 **i**.

Carl Säve har trott sig kunna läsa ytterligare några runor: ... **r : ag -- r ... ahu : bi ...** De äro i varje fall numera alldeles borta.

Inskriftens formulering är egendomlig. Den talar om vem som har huggit stenen och vem som har bekostat arbetet, men icke varför stenen har blivit gjord eller till vilkens minne den har blivit utförd. Sannolikt är, att Johan har låtit göra en gravvård över sig själv.

Om namnet *Johan* se G 4. Namnet *Sigraifr* (»den segerglade») har troligen funnits även på gravhällen G 46 Eke kyrka, ehuru inskriften är defekt och endast slutet av namnet med runorna **aifr** återstår. Dessutom förekommer det i inskriften på Hogrän-stenen (S 84). Jfr *Aupraifr* G 47, *Botraifr* S 20, 82, 83, 84, *Liknraifr* G 113 Ardre (se även G 99). Av de med *-raifr* sammansatta namnen är *Sigraifr* det vanligaste; se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 108. Till de där anförda beläggen i runinskrifter kan ytterligare läggas U 708, Sö 144, 293, 297.

Sigraiv, som har huggit gravhällen, är utan tvivel samme man som har utfört den stora dopfunten i Åkirkeby på Bornholm (DR 373) med dess långa, gotländska runinskrift. Han har signerat den (på pelaren vid det sista bildfältet): **sihrafr : mesteri** »Sigraiv mästare». Om honom se J. Roosval, *Die Steinmeister Gotlands* (1918), s. 169 f. Enligt Roosval kan Sigraivs verksamhet dateras till o. 1175 – o. 1210. Jfr även *Danmarks Runeindskrifter. Text* (1942), sp. 429 om Åkirkeby-funtens datering: »de af Ambrosiani fremhævede ornamentale karakteristika ligger så fast forankrede i stiludviklingen, at en datering til 12. århundrede er naturlig, og herimod kan ingen runologisk eller sproglig indvending rejses.»

Såsom Wimmer och Brate ha framhållit, är det sannolikt, att Sigraiv har hört hemma på det sydgotländska sandstensområdet, där han också har efterlämnat ett signerat verk.

70. Urgude, Sproge sn. Nu i Gotlands Fornsal.

Pl. 30.

Litteratur: L 1855, S 147. C. G. Hilfeling, *Resejournal* 1799 (F m 57: 6), s. 126; N. H. Sjöborg, *Samlingar för Nordens fornälskare* 2 (1824), s. 27; J. G. Liljegren, *Runlära* (1832), s. 157; P. A. Säve, *Gotland* 1864 (hs S 40 n i UUB), s. 33, *Reseberättelse* 1864 (ATA), s. 154; S. Söderberg, *Runologiska och arkeologiska undersökningar* (ATS 9: 2, 1886), s. 14; J. E. Rosendahl, *Skrivelse till VHAAkad* 26/7, 1901 (ATA); C. W. Pettersson, *Promemoria om Eksta kyrka jan. 1914* (ATA); E. Brate, *Sverges runinskrifter* (1922), s. 104; N. Lithberg i *Rig* 13 (1930) s. 1; O. v. Friesen i *Runorna* (Nordisk kultur 6, 1933), s. 238, *Anteckningar* 1922 (UUB); H. Gustavson i *Ortnamnssällskapet i Uppsala årsskrift* 3 (1938), s. 42.

Äldre avbildningar: O. v. Friesen och J. W. Hamner foto 1922 (i: *Runorna*, 1933, s. 239).

Sten (»förfllis») med runinskrift. Den är tidigast omtalad av C. G. Hilfeling i hans reseberättelse 1799: »Man hade berättat mig, at vid Tomsarfve gård i Ejsta sokn hos Bonden Båtel därstädes en Runsten öfver dess spis vore inmurad som för några år sedan blifvit funnen vid Urgude gård i Sproge sokn, där ofvannämde